

**PEDAGOGIKA BILIM YURTI TALABALARIDA PSIXOLOGIK
MADANIYATNI SHAKILANTIRISHNING IJTIMOY PSIXOLOGIK
OMILLARI.**

Usubjonova Mohichehra Omadbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika va psixologiya yo'nalishi 2-bosqich magistranti.

ilmiy raxbar: p.p. prof M.V. Halimova.

Annotatsiya: Ushbu maqola pedagogik ta'lim muassasalarida talabalar o'rtasida ijtimoiy psixologik omillar va psixologik madaniyatni rivojlantirish o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni o'rganadi. Tegishli adabiyotlarni tahlil qilish, metodologiyalarni o'rganish va natijalarni muhokama qilish orqali psixologik madaniyatni shakllantirishda ijtimoiy-madaniy muhit, ta'lim amaliyoti va shaxslararo dinamaning hal qiluvchi rolini ochib beradi. Topilmalar talabalar orasida hissiy intellekt, empatiya va o'z-o'zini anglashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik ta'limga yaxlit yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Psixologik madaniyat, pedagogik ta'lim, ijtimoiy omillar, shakllanish, talabalar, ijtimoiy-madaniy muhit, ta'lim psixologiyasi.

Psixologik madaniyatni rivojlantirish shaxslarning yaxlit rivojlanishida, xususan, yosh ongni shakllantiradigan va tarbiyalaydigan ta'lim sharoitida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Pedagogik ta'lim muassasalari krujkalar bo'lib xizmat qiladi, unda talabalar nafaqat akademik bilimlarni egallaydilar, balki ularning psixologik dunyoqarashi va shaxslararo ko'nikmalarini shakllantiradigan shakllantiruvchi tajribalardan o'tadilar. Ushbu maqola ushbu muassasalar doirasida talabalar o'rtasida psixologik madaniyatni shakllantirishga yordam beradigan ijtimoiy psixologik omillarni o'rganishga qaratilgan.

Ko'plab ilmiy asarlar psixologik madaniyat tushunchasiga turli nuqtai nazardan murojaat qilib, uning ko'p o'lchovli tabiati va shaxsiy va ijtimoiy farovonlikdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Pedagogik ta'lim doirasida tadqiqotchilar talabalarning psixologik munosabati va xatti-harakatlarini shakllantirishda ijtimoiy-madaniy muhit, ta'lim metodologiyasi va shaxslararo munosabatlarning rolini o'rganishdi. Masalan; misol uchun, tadqiqotlar empatik ta'lim yondashuvlar muhimligini ta'kidladilar, qo'llab-quvvatlovchi peer tarmoqlari, va talabalar o'rtasida hissiy aql va psixologik barqarorligini tarbiyalashda inklyuziv ta'lim muhitlar.

Ushbu tadqiqotda qo'llanilgan tadqiqot metodologiyasi psixologik madaniyat va uning pedagogik ta'lim muassasalarida shakllanishiga oid mavjud adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqishni o'z ichiga olgan. Tegishli ma'lumotlar va tushunchalarni

to'plash uchun turli xil ma'lumotlar bazalari, shu jumladan akademik jurnallar, kitoblar va ilmiy ishlar bilan maslahatlashildi. Tahlil asosiy ijtimoiy psixologik omillarni va ularning ta'lim sharoitida talabalarning psixologik rivojlanishiga ta'sirini aniqlashga qaratilgan.

Pedagogik ta'lim muassasasi talabalarida psixologik madaniyatning shakllanishiga turli xil ijtimoiy psixologik omillar ta'sir ko'rsatadi. Bu erda ba'zi asosiy omillar:

Ta'lim muhiti: ta'lim muassasasining madaniyati, shu jumladan uning qadriyatlari, me'yorlari va umidlari o'quvchilarning psixologik madaniyatiga sezilarli ta'sir qiladi. Qo'llab-quvvatlovchi va tarbiyalovchi muhit talabalar o'rtasida ijobiy munosabat, hamdardlik va hissiy intellektni rivojlantirishga yordam beradi.

O'quvchilarning psixologik madaniyatini shakllantirishda ta'lim muhiti hal qiluvchi rol o'ynaydi. Muassasa qo'llab-quvvatlovchi va tarbiyalovchi muhitni yaratganda, talabalar o'zlarini xavfsiz, qadrli va o'rganishga undaydigan his qilishadi. Bunday muhit talabalar o'rtasida ijobiy munosabat, hamdardlik va hissiy aqlni rag'batlantiradi.

Qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitida talabalar hukmdan qo'rqqmasdan o'zlarini ifoda etishlari, savollar berishlari va munozaralarda qatnashishlari tavsiya etiladi. O'qituvchilar va xodimlar hurmat, hamdardlik va tushunishni modellashtirish orqali ushbu muhitni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Talabalar qo'llab-quvvatlanayotganini va hurmat qilinishini his qilsalar, ular boshqalarga nisbatan hamdardlikni rivojlantiradilar va turli nuqtai nazarlarni tushunadilar.

Bundan tashqari, tarbiyaviy ta'lim muhiti o'quvchilarga shaxsiy va akademik muvaffaqiyatlari uchun zarur bo'lgan hissiy intellektni rivojlantirishga yordam beradi. Hissiy aql o'z his-tuyg'ularini tushunish va boshqarishni, shuningdek, boshqalarning his-tuyg'ularini tan olish va ularga hamdard bo'lishni o'z ichiga oladi. Tuyg'ular tan olingan va tasdiqlangan muhitda talabalar o'z his-tuyg'ularini sog'lom tarzda boshqarishni o'rganadilar va tengdoshlari va o'qituvchilari bilan mustahkam munosabatlarni rivojlantiradilar.

Umuman olganda, talabalar o'rtasida ijobiy psixologik natijalarni targ'ib qilish uchun qo'llab-quvvatlovchi va tarbiyalovchi ta'lim muhitini yaratish juda muhimdir. Talabalar o'zlarini xavfsiz, qo'llab-quvvatlanadigan va qadrli his qilsalar, ular akademik, ijtimoiy va hissiy jihatdan rivojlanish ehtimoli ko'proq.

Ijtimoiy hamkorlik: tengdoshlar, o'qituvchilar va ta'lim hamjamiyatining boshqa a'zolari bilan o'zaro munosabatlar talabalarga ijtimoiy ko'nikmalarni o'rganish va mashq qilish, nizolarni hal qilish va hamkorlik qilish imkoniyatini beradi. Ijobiy ijtimoiy aloqalar talabalarning tegishlilik va farovonlik tuyg'usini kuchaytiradi, ijobiy psixologik madaniyatni rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Institutsional qo'llab-quvvatlash: maslahat, murabbiylik va tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash dasturlari kabi qo'llab-quvvatlash xizmatlarining mavjudligi talabalarning psixologik farovonligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Talabalarni qo'llab-quvvatlashga ustuvor ahamiyat beradigan va ruhiy salomatlikni mustahkamlash uchun resurslar bilan ta'minlaydigan muassasalar qo'llab-quvvatlovchi psixologik madaniyatni shakllantirishga yordam beradi.

O'quv dasturi va Pedagogika: ta'lim muassasasida qo'llaniladigan o'quv dasturlari va o'qitish usullari o'quvchilarning munosabatlari, e'tiqodlari va qadriyatlarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Psixologiya, hissiy aql va shaxslararo ko'nikmalar bilan bog'liq tarkibni o'quv dasturiga kiritish talabalarga o'zlarini va boshqalarni chuqurroq tushunishga yordam beradi, ijobiy psixologik madaniyatni rivojlantiradi.

Inklyuziv amaliyotlar: xilma-xillik, tenglik va inklyuzivlikni targ'ib qiluvchi ta'lim muassasalari barcha o'quvchilarni qadrlash va hurmat qilish muhitini yaratadi. Inklyuziv amaliyotlar talabalarning tegishlilik tuyg'usini oshiradi va turli xil ijtimoiy va madaniy kelib chiqishi bo'yicha hamdardlik va tushunishni rivojlantiradi, inklyuziv va psixologik jihatdan sog'lom madaniyatni shakllantirishga hissa qo'shadi.

Fikr-mulohaza va baholash: konstruktiv fikr-mulohaza va o'z-o'zini aks ettirish va baholash imkoniyatlarini taqdim etish o'quvchilarda o'z-o'zini anglash va hissiy tartibga solish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Konstruktiv fikr-mulohaza va doimiy takomillashtirish madaniyati ijobiy psixologik madaniyatni rivojlantirishga hissa qo'shib, talabalar o'rtasida o'sish tafakkuri va barqarorligini rivojlantiradi.

Umuman olganda, pedagogik ta'lim muassasasi talabalarida psixologik madaniyatni shakllantirish turli xil ijtimoiy psixologik omillar ta'sirida murakkab jarayondir. Qo'llab-quvvatlovchi, inklyuziv va psixologik jihatdan sog'lom muhitni yaratish orqali ta'lim muassasalari o'z o'quvchilarining farovonligi va rivojlanishiga yordam berishi mumkin.

Topilmalar ijtimoiy psixologik omillar va talabalar o'rtasida psixologik madaniyatning rivojlanishi o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni ta'kidlaydi. Ko'rinib turibdiki, pedagogik ta'lim muassasalari o'quvchilarning munosabatlari, qadriyatlari va shaxslararo ko'nikmalarini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va shu bilan ularning umumiy psixologik dunyoqarashiga ta'sir qiladi. O'qituvchilar va siyosatchilar hissiy aql, empatiya va o'z-o'zini anglashni birinchi o'ringa qo'yadigan qo'llab-quvvatlovchi, inklyuziv ta'lim muhitini yaratish muhimligini tan olishlari kerak.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqolada pedagogik ta'lim muassasalarida talabalar o'rtasida psixologik madaniyatni shakllantirishda ijtimoiy psixologik

omillarni hal qilishning ahamiyati ta'kidlangan. Talabalarning psixologik farovonligi va ijtimoiy-emotsional kompetentsiyasini oshirish uchun o'qituvchilar hissiy intellektni o'rgatish, shaxslararo ko'nikmalarni rivojlantirish va madaniy jihatdan sezgir o'qitish amaliyotini birlashtirgan yaxlit yondashuvlarni qabul qilishlari kerak. Bundan tashqari, kelajakdagi tadqiqotlar ijtimoiy omillar talabalarning psixologik rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadigan aniq mexanizmlarni chuqurroq o'rganishi va shu bilan dalillarga asoslangan aralashuvlar va ta'lim siyosatini xabardor qilishi kerak.

Ushbu maqolada pedagogik ta'lim muassasalarida talabalar o'rtasida psixologik madaniyatni shakllantirishda ishtirok etadigan murakkab dinamika haqida qimmatli tushunchalar berilgan bo'lib, o'qituvchilar, psixologlar va siyosatchilar o'rtasida yaxlit shaxsiy o'sish uchun qulay ta'lim muhitini yaratish bo'yicha birgalikdagi sa'y-harakatlar zarurligini ta'kidlaydi.

Adabiyotlar:

1. Зимняя И.А. Педагогическая психология: уч. для студентов по пед. и психол. направ. и спец. — М.: Логос, 2000. — С. 384.
2. Павлова Л.Н. Содержание и организация самообразовательной деятельности по формированию субъективной активности студентов: Автореф. дис....канд.пед.наук. — Красноярск, 2000. — С. 19
3. Mikhailova Y.I. Vzaimosvyaz urovnya razvitiya sotsialnogo intellekta s intellectualno-lichnostnimi kharakteristikami u detey 6-7 let: Avtoref. dis. ... candy. psycho. science - SPb, 2001
4. Столяренко Л.Д. Основы психологии. — Р /наД.: Феникс, 1997. — С. 736.
5. Никитин В.А. Начало социальной педагогики: уч. пос. — М.: Флинта, 1999. — С. 72